

บทที่ 6

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

1 บทสรุป

จากการศึกษาค้นคว้าเกี่ยวกับค่าเสียหายที่เรียกได้ภายใต้ CISG พบว่า CISG ได้สะท้อนให้เห็นถึงหลักการสำคัญซึ่งเป็นส่วนผสมผสานอย่างกลมกลืนระหว่างระบบ Civil Law และ Common Law และสะท้อนให้เห็นถึงความพยายามในการสร้างความเชื่อมั่นและความแน่นอนในการเรียกค่าเสียหายอย่างเป็นธรรมระหว่างคู่สัญญาของฝ่ายที่อยู่ต่างประเทศอันถือว่าเป็นหัวใจสำคัญในการทำสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ เนื่องจากแต่ละประเทศต่างมีกฎหมายที่มีลักษณะเฉพาะแตกต่างกันไป อย่างเช่น บางประเทศมีระดับการพิสูจน์ความเสียหายที่เคร่งครัด ในขณะที่มีบางประเทศค่อนข้างผ่อนปรนเกี่ยวกับการพิสูจน์ความเสียหาย ซึ่งผลที่แตกต่างกันนี้อาจจะก่อให้เกิดความไม่แน่นอนหรือความไม่เป็นธรรม ทำให้ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายของ CISG ที่มุ่งจะเสริมสร้างความเชื่อมั่นอันเดียวกันของกฎหมายว่าด้วยการซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ

ผลของการศึกษาเกี่ยวกับค่าเสียหายที่เรียกได้ภายใต้ CISG ในการศึกษาครั้งนี้ สรุปได้ดังนี้

1.1 การเรียกค่าเสียหายภายใต้ Articles 74 – 76

บทบัญญัติเกี่ยวกับค่าเสียหายภายใต้ CISG ไม่ได้กำหนดไว้โดยชัดแจ้งว่าให้เรียกค่าเสียหายจากการผิดสัญญาในสาระสำคัญ โดยจากการศึกษาคำวินิจฉัยและคำพิพากษา ตลอดจนเห็นของนักวิชาการทางกฎหมายได้ข้อสรุปว่าการเรียกค่าเสียหายภายใต้ CISG สามารถนำไปใช้กับการผิดสัญญาทุกกรณี ไม่ว่าจะมีผิดสัญญาในสาระสำคัญหรือไม่ใช่สาระสำคัญก็ตาม ทั้งนี้มีข้อยกเว้นเฉพาะกรณีที่กำหนดไว้โดยชัดแจ้ง เช่น ใน Article 5 ซึ่งกล่าวว่า CISG จะไม่ใช้บังคับในเรื่องความรับผิดชอบความเสียหายกรณีบาดเจ็บและเสียชีวิตอันเนื่องมาจากสินค้าของ

ผู้ขาย นอกจากกรณีดังกล่าวนี้แล้ว CISG ก็ไม่ได้ห้ามไว้โดยตรงว่าค่าเสียหายหรือความเสียหายประเภทใดที่สามารถเรียกได้¹ เพียงแต่กำหนดว่าค่าเสียหายภายใต้ CISG เรียกได้เท่ากับจำนวนความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญา อันประกอบด้วยค่าเสียหายแท้จริงและค่าซากทำกำไร

อย่างไรก็ตาม แม้ว่า Article 74 จะกำหนดให้เรียกค่าเสียหายทางข้อสม อย่างเช่น ค่าซากทำกำไร แต่ไม่ได้หมายความว่าค่าเสียหายทางข้อสมประเภทอื่นได้ เนื่องจากค่าเสียหายทางข้อสมประเภทอื่น CISG ไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจน จึงอาจเป็นประเด็นของที่ยังไม่เป็นที่ยุติ และจะต้องนำ Article 7 (2) มาอุตของว่าง โดยให้หลักทั่วไปที่อยูภายใต้ CISG ได้แก่ หลักการชดเชยเต็มจำนวน (full compensation) มาปรับใช้ โดยค่าเสียหายที่เรียกได้จะต้องไม่เกินไปกว่าจำนวนความเสียหายที่คู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาคาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้ ณ เวลาทำสัญญา ทั้งนี้ ในกรณีการเรียกค่าซากทำกำไร ซึ่งแม้จะกำหนดไว้ชัดเจนใน Article 74 ก็ยังพบว่ามีปัญหาสำคัญประการหนึ่งคือ CISG ไม่ได้กำหนดมาตรฐานการพิสูจน์ในการเรียกค่าซากทำกำไร และการคำนวณค่าเสียหายในอนาคต จึงเป็นประเด็นที่ยังไม่มีข้อยุติ ซึ่งต้องขึ้นกับการชดเชยของ CISG ให้ใช้กฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลในการตีความ² ทั้งนี้จากการศึกษาแนวคำวินิจฉัยของศาลและอนุญาโตตุลาการ พบว่าคำพิพากษาเกี่ยวกับการเรียกค่าซากทำกำไรภายใต้ CISG ได้รับการวิพากษ์วิจารณ์ว่าขาดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเนื่องจากปัญหาในการตีความ Article 74 โดยมีความแตกต่างเกี่ยวกับมาตรฐานของกฎหมายภายในประเทศ การใช้หลักทั่วไปหรือไม่ใช้หลักทั่วไปของกฎหมายระหว่างประเทศ คุณลักษณะของอนุญาโตตุลาการ และความยากลำบากในการคำนวณค่าซากทำกำไร³

¹ Bruno Zeller, Damages under the Convention on Contracts for the International Sale of Goods, (New York: Ocean Publications, 2005), p.76.

² Damon Schwartz, "The Recovery of Lost Profits Under Article 74 of The U.N. Convention on the International Sale of Goods,"

<http://www.nicl.utu.fi/1_2006/article1.pdf>, 5 March 2009.

³ *Ibid.*

จึงอาจกล่าวได้ว่าหลักการชดเชยเต็มจำนวนจะต้องขึ้นอยู่กับระดับการพิสูจน์ความแน่นอนของค่าเสียหาย ซึ่งควรชดเชยเพียงเท่าที่คู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาสามารถคาดเห็นได้ โดยหากคู่สัญญาฝ่ายที่ไม่ได้ผิดสัญญาพิสูจน์ความเสียหายไม่ได้ ศาลจะใช้ดุลพินิจทั่วไปในการประเมินค่าเสียหายภายใต้พฤติการณ์แห่งกรณี

นอกจาก Article 74 ที่คู่สัญญาเรียกค่าเสียหายได้ไม่ว่าสัญญาจะมีการบอกเลิกแล้วหรือไม่ก็ตาม CISG ยังกำหนดเกณฑ์การเรียกค่าเสียหายภายหลังการบอกเลิกสัญญาตาม Articles 75 – 76 ซึ่งมีได้ทำให้คู่สัญญาเรียกค่าเสียหายซ้ำซ้อนแต่อย่างใด กล่าวคือ Article 75 – 76 กำหนดการคำนวณค่าเสียหายที่เป็นรูปธรรมหรือสามารถวัดได้ ซึ่งจะต้องแยกการดำเนินการชดเชยทดแทนภายหลังการบอกเลิกสัญญา ตาม Article 75 และในกรณีที่ไม่มีการขายต่อหรือจัดหาทดแทน CISG ก็ให้มี Article 76 ที่กำหนดค่าเสียหายให้คำนวณได้ตามส่วนต่างระหว่างราคาสัญญาและราคาตลาด ณ วันบอกเลิกสัญญา

วิธีการคิดค่าเสียหายตาม Articles 75 – 76 ในบางกรณี อาจทำให้คู่สัญญาไม่ได้รับประโยชน์ที่พึงคาดหวังได้ ยกตัวอย่างเช่น ถ้าหลังจากบอกเลิกสัญญาภายในระยะเวลาอันควรแล้ว และมีการขายสินค้าต่อไปให้ผู้ซื้อรายที่สอง ปรากฏว่าไม่มีความแตกต่างระหว่างราคาสัญญาและราคาซื้อขายครั้งที่สอง ผู้ขายก็ไม่สามารถเรียกค่าเสียหายภายใต้ Article 75 ได้ แม้ว่าเขาอาจจะได้รับความเสียหายจากการสูญเสียกำไรหากไม่มีการผิดสัญญา วิธีแก้ปัญหานี้คือคู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายสามารถเรียกค่าเสียหายตาม Article 74 ได้ และในกรณีที่ผ่านไปแม้ว่าจะเรียกค่าเสียหายตาม Articles 75 – 76 ได้แล้วก็ตาม คู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายยังเรียกค่าเสียหายตาม Article 74 ได้อีกด้วย

1.2 ข้อจำกัดเกี่ยวกับการเรียกค่าเสียหาย

การเรียกค่าเสียหายภายใต้ CISG อยู่ภายใต้ข้อจำกัดหลักความคาดเห็นได้ ซึ่งเป็นหลักทั่วไปที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน โดยคู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายมีข้อจำกัดในการเรียกค่าเสียหายมิให้ไกลเกินกว่าความเสียหายที่คู่สัญญาฝ่ายที่ผิดสัญญาคาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้ ณ เวลาทำสัญญา ทั้งนี้ไม่ว่าคู่สัญญาหนึ่งผิดสัญญาโดยเจตนาหรือไม่ หรือการปฏิบัติกรชำระหนี้ไม่ตรงตาม

สัญญาเพราะความประมาทเลินเล่อหรือไม่” ระบบกฎหมายในบางประเทศกำหนดว่าหลักความคาดเห็นได้ไม่นำมาบังคับใช้กับคู่สัญญาฝ่ายผลิตสัญญาที่ปฏิบัติตามคำแนะนำสัญญาโดยผู้ซื้อซึ่งหลักการเช่นว่านี้ไม่มีอยู่ใน CISG⁵ หมายความว่าคู่สัญญาฝ่ายที่ผลิตสัญญาจะรู้ข้อผิดพลาดหรือไม่หลักความคาดเห็นได้จะเป็นข้อจำกัดในการเรียกค่าเสียหาย ซึ่งมีผลบังคับใช้ภายใต้ CISG หรือไม่

หลักความคาดเห็นหรือควรคาดเห็นได้ ณ เวลาทำสัญญา สามารถพิจารณาได้จากการณิการสูญเสียกำไรจากการขายต่อ ซึ่งผู้ซื้อจะมีสิทธิเรียกค่าเสียหายได้ก็ต่อเมื่อผู้ขายรู้หรือควรารู้ว่าผู้ซื้อจะนำไปขายต่อ ตัวอย่างเช่น การสูญเสียกำไรของผู้ซื้อที่เป็นโรงงานผู้ผลิต โดยผู้ขายผิดสัญญา ได้แก่ สินค้าที่ใช้ในการผลิตส่งมอบมาแล้วเกิดความชำรุดบกพร่อง หรือส่งมอบล่าช้าหรือไม่ได้ส่งมอบเลย ซึ่งเป็นสาเหตุทำให้ลูกค้าไม่พอใจส่งผลให้ผู้ซื้อต้องสูญเสียกำไร และเกิดความเสียหายต่อกู้ดวิลล์ ในสถานการณ์ดังกล่าวนี้ ตาม Article 74 สามารถเรียกค่าเสียหายจากการสูญเสียกำไรได้ ซึ่งควมรับผิดชอบในการชำระค่าเสียหายจำกัดอยู่ที่ความเสียหายที่คู่สัญญาฝ่ายผิดสัญญาคาดเห็นหรือควรจะคาดเห็น ณ เวลาเกิดสัญญา

หลักความคาดเห็นได้มีความเกี่ยวข้องกับอย่างไร้ขีดกับหลักความล้มพันระหว่างเหตุและผล⁶ หลักความล้มพันระหว่างเหตุและผลเป็นวิธีจำกัดค่าเสียหายเช่นเดียวกับหลักความคาดเห็นได้ ซึ่งมีการนำมาใช้ในระบบกฎหมายของบางประเทศ ภายใต้ CISG จะพบว่า Article 74 กำหนดว่าค่าเสียหายที่เรียกได้จะต้องเป็นความเสียหายที่เกิดขึ้นอันเป็นผลจากการผิดสัญญา ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างการผิดสัญญากับความเสียหาย

นอกจากหลักความคาดเห็นได้มีความล้มพันกับหลักความล้มพันระหว่างเหตุและผล ซึ่งสำคัญในการเรียกค่าเสียหายคือ คู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายจะต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากการผิดสัญญา โดยในประเทศที่ใช้ Common Law ระดับของการพิสูจน์ความ

⁴ Marco Torsello, “Remedies for Breach of Contract under the 1980 U.N. Convention on Contracts for the International Sale of Goods,” *Vindobona Journal of International Commercial Law & Arbitration*, (2005): p. 1.

⁵ Djahongir Saidov, “Methods of Limiting Damages Under The Vienna Convention On Contracts for The International Sale of Goods,” *Pace International Law Review*, (Fall 2002): *supra* note 4, pp.6-7.

⁶ *Ibid*, p.29.

เสียหายจะเรียกว่าความแน่นอนของค่าเสียหาย (certainty of damages)⁷ ซึ่งหมายความว่าคู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายจะต้องพิสูจน์ความแน่นอนอันควรว่าความเสียหายได้เกิดขึ้นแล้วหรือจะต้องเกิดขึ้น บางประเทศในระบบ Civil Law ต้องการที่จะให้ค่าเสียหายนั้นแน่นอนสมบูรณ์ ผลเช่นนั้น จากการศึกษาค้นคว้า พบว่า CISG ไม่ได้กำหนดเรื่องความแน่นอนอันควร จึงเป็นหลักทั่วไปที่อยู่ในกฎหมายวิธีปฏิบัติของกฎหมายภายในประเทศที่มีผลบังคับใช้ ซึ่งศาลในบางประเทศอาจจะนำมาใช้ในการวินิจฉัยประกอบกับบทบัญญัติเกี่ยวกับค่าเสียหายภายใต้ CISG

ข้อจำกัดของการเรียกค่าเสียหายที่กำหนดไว้อย่างชัดเจน นอกจากหลักความคาดเห็นได้แล้่ว คือหลักการบรรเทาความเสียหาย ซึ่งบัญญัติไว้ใน Article 77 โดยมีวัตถุประสงค์ที่จะให้คู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายกระทำการโดยสุจริตในขั้นตอนที่จำเป็นต้องกระทำทั้งหมดเพื่อการบรรเทาความเสียหาย ซึ่งหากว่าไม่สามารถบรรเทาความเสียหายตาม Article 77 ได้ ก็จะเป็นเหตุให้เกิดการลดค่าเสียหายลงตามจำนวนความเสียหายที่ควรได้รับการบรรเทา หรืออีกนัยหนึ่งคือใจทกไม่สามารถเรียกค่าเสียหายในส่วนที่ควรจะบรรเทาความเสียหายลงได้

กล่าวโดยสรุปคือการเรียกค่าเสียหายภายใต้ CISG อยู่ภายใต้ข้อจำกัดตามหลักความคาดเห็นได้และหลักการบรรเทาความเสียหาย ซึ่งเป็นหลักที่กำหนดไว้โดยชัดแจ้ง สำหรับหลักทั่วไปที่เป็นข้อจำกัดในการเรียกค่าเสียหาย ซึ่งไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนภายใต้ CISG ได้แก่ หลักความสัมพันธ์ระหว่างเหตุและผล และหลักความแน่นอนของความเสียหาย แต่ในทางปฏิบัติศาลและอนุญาโตตุลาการในหลายประเทศได้นำหลักทั่วไปทั้งสองประการดังกล่าวมาเป็นเกณฑ์ในการใช้ดุลพินิจตัดสินว่าค่าเสียหายประเภทใดควรเรียกได้ ภายใต้ CISG และค่าเสียหายที่เรียกได้นั้นควรเป็นจำนวนมากน้อยเพียงไร จึงควรพิจารณาข้อจำกัดในการเรียกค่าเสียหายภายใต้ CISG ตามหลักทั่วไปทั้ง 4 ประการดังกล่าวประกอบด้วย

⁷ *Ibid*, p.5.

1.3 ค่าเสียหายที่ไม่ได้กำหนดชัดเจนภายใต้ CISG

การศึกษาคำครั้งนี้ มีสมมติฐานที่ว่าแม้ว่าบทบัญญัติเกี่ยวกับค่าเสียหายภายใต้ CISG มีหลักทั่วไปที่เรียกว่าหลักการชดเชยเต็มจำนวนมาใช้ แต่การเรียกค่าเสียหายในสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศภายใต้ CISG ไม่ได้ครอบคลุมค่าเสียหายทุกประเภทที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญา และจึงได้ยกกรณีศึกษาค่าเสียหายที่ไม่ได้กำหนดชัดเจนภายใต้ CISG ขึ้นมา 4 ประเด็น ได้แก่ ค่าทนายความ ค่าเสียหายต่อดูวิตัลส์ อัตราดอกเบี้ย และความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน เพื่อทำการศึกษาค้นคว้าวิเคราะห์ว่าค่าเสียหายดังกล่าวเป็นประเด็นที่อยู่ในขอบเขตการบังคับใช้ของ CISG หรือไม่เป็นที่ยุติหรือไม่ เนื่องจากหากเป็นกรณีดังกล่าว CISG มาปรับใช้กำหนดให้ใช้กลไกการชดเชยต่าง ตาม Article 7 (2) โดยนำหลักทั่วไปภายใต้ CISG มาปรับใช้ และในกรณีที่ไม่สามารถค้นพบหลักทั่วไปที่จะนำมาปรับใช้ได้ ศาลและอนุญาโตตุลาการส่วนใหญ่ มักตัดสินโดยใช้กฎหมายภายในประเทศที่มีผลบังคับใช้

ผลการศึกษาความเห็นทางวิชาการประกอบกับแนวคำพิพากษา พบว่าประเด็นเรื่องค่าทนายความยังไม่เป็นที่ยุติ โดยความเห็นส่วนใหญ่พิจารณาว่าการเรียกค่าทนายความที่เกิดจากการดำเนินคดีที่พิพาทควรเป็นประเด็นของกฎหมายวิธีพิจารณาความพยานนอกเหนือขอบเขต CISG และเป็นเรื่องที่อยู่ภายใต้บังคับใช้ของกฎหมายภายในประเทศ

สำหรับความเสียหายต่อดูวิตัลส์ จากการศึกษาค้นคว้าพบว่านักวิจารณ์หลายท่านให้ข้อสังเกตว่าขอบเขตการบังคับใช้ของ CISG เกี่ยวกับค่าเสียหายไม่ครอบคลุมถึงความเสียหายที่ไม่ใช่ตัวเงิน และให้ความเห็นว่าความสูญเสียดูวิตัลส์เป็นความเสียหายที่เป็นตัวเงิน ซึ่งยากแก่การประเมิน โดยจากการวิเคราะห์คำวินิจฉัยและคำพิพากษา ทำให้ข้อสรุปว่าค่าเสียหายจากการสูญเสียดูวิตัลส์จะเรียกได้ต่อเมื่อคู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายสามารถพิสูจน์ด้วยความเป็นอันอวัจนว่ามีความเสียหายที่วัดเป็นตัวเงินอันเป็นผลจากการผิดสัญญา

ในประเด็นเรื่องอัตราดอกเบี้ย จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าประเด็นนี้ยังไม่เป็นที่ยุติ โดยมีนักวิชาการ นักกฎหมาย ศาลและอนุญาโตตุลาการมีความเห็นแตกต่างกันในการบังคับใช้กฎหมาย นักวิจารณ์บางท่านให้ความเห็นว่าเนื่องจากอัตราดอกเบี้ยไม่ได้กำหนดตายตัวไว้ใน CISG จึงเป็นประเด็นอยู่นอกขอบเขตการบังคับใช้ของ CISG และควรที่จะตัดสินโดยใช้กฎหมายภายในประเทศ ซึ่งจากการวิเคราะห์คำวินิจฉัยและคำพิพากษา คดีส่วนใหญ่ ศาลตัดสินให้อัตราดอกเบี้ยตามกฎหมายของกฎหมายระหว่างประเทศแทนคดีบุคคลโดยปราศจากการให้เหตุผลที่อยู่เบื้องหลังของการตัดสินให้อัตราดอกเบี้ยตามกฎหมายภายในประเทศที่มีผลบังคับใช้

ความเห็นอีกฝ่ายหนึ่ง พิจารณาว่าประเด็นเกี่ยวกับอัตราดอกเบี้ยอยู่ภายในขอบเขตการบังคับใช้ของ CISG แต่ยังไม่ได้แก้ไขให้เป็นที่ยุติโดยชัดแจ้ง ดังนั้น เพื่อส่งเสริมลักษณะระหว่างประเทศและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน จึงควรนำหลักทั่วไปที่อยู่ภายใน CISG มาปรับใช้ โดยหลักทั่วไปที่นำมาใช้บังคับับประเด็นเกี่ยวกับดอกเบี้ยภายใต้ CISG ได้แก่ หลักการชดเชยเต็มจำนวน และหลักการป้องกันความเสี่ยงโดยไม่ธรรม เป็นต้น บทสรุปของการวิเคราะห์สำหรับการนำหลักทั่วไปมาปรับใช้กับประเด็นเรื่องอัตราดอกเบี้ย คือการนำหลักการชดเชยเต็มจำนวนมาอุดช่องว่างด้วยอัตราดอกเบี้ยที่เหมาะสม ซึ่งก็คือ อัตราดอกเบี้ยของประเทศเจ้าหนี้

นอกจากนี้ มีข้อค้นพบเกี่ยวกับแนวคิดเรื่องอัตราดอกเบี้ย ได้แก่ ความแตกต่างระหว่างอัตราดอกเบี้ยเงินกู้กับอัตราดอกเบี้ยเงินฝาก โดยหากพิจารณาถึงหลักทั่วไปที่อยู่ภายใต้ Article 78 ที่ชดเชยความเสียหายแก่เจ้าหนี้ กรณีที่เจ้าหนี้จำเป็นต้องกู้เงินจากธนาคาร อัตราดอกเบี้ยเงินกู้จึงควรที่จะนำมาปรับใช้ ในทางกลับกัน หากว่าเจ้าหนี้ไม่จำเป็นต้องกู้ยืมเงิน ก็ให้ใช้อัตราดอกเบี้ยเงินฝาก⁸ เป็นต้น จึงอาจสรุปได้ว่าในเรื่องอัตราดอกเบี้ยยังคงเป็นประเด็นที่ไม่ชัดเจนว่าจะให้เรียกได้ตามแนวคิดหลักทั่วไปภายใต้ CISG หรือกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคล หรือหลักแนวคิดอื่นใดที่เกี่ยวข้องดังกล่าวมาแล้ว

สำหรับประเด็นสุดท้ายที่เป็นตัวอย่างของค่าเสียหายที่ไม่กำหนดชัดเจนภายใต้ CISG คือความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยน จากการศึกษาคำวินิจฉัยและคำพิพากษาที่เกี่ยวข้องพบว่า เป็นประเด็นที่ยังไม่ได้ข้อสรุป เนื่องจากศาลในบางประเทศตัดสินให้เรียกค่าเสียหายประเภทนี้ได้ โดยมีข้อพิจารณาว่าการผิดสัญญาอาจเป็นเหตุทำให้คู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายได้รับผลกระทบจากอัตราแลกเปลี่ยนที่ผันผวน โดยได้กระทำกรโดยสุจริตในการแปลงอัตราแลกเปลี่ยนสกุลเงินประเทศตนทันทีที่ได้รับชำระเงินแล้ว ขณะที่ศาลในบางประเทศอาจพิจารณาว่าค่าเสียหายประเภทนี้ไม่สามารถให้ได้ เนื่องจากเป็นความเสี่ยงที่คู่สัญญาแต่ละฝ่ายจะต้องรับภาระเอง เนื่องจากความเห็นที่แตกต่างกันดังกล่าว Peter Schlechtriem จึงได้นำเสนอแนวคิดให้มีการกำหนดว่าอัตราดอกเบี้ยของประเทศคู่สัญญาทางสองฝ่ายตกลงให้ใช้เป็นอัตราแลกเปลี่ยนเพื่อการชำระเงินตามสัญญา ซึ่งเป็นเรื่องของเสรีภาพในการแสดงเจตนาของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย

⁸ Christian Thiele, "Interest on Damages and Rate of Interest Under Article 78 of the U.N. Convention on Contracts for the International Sale of Goods," <<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/thiele.html>>, 16 March 2009.

อย่างไรก็ตาม แนวทางแก้ไขนั้นไม่น่านำมาใช้ในสัญญาส่วนใหญ่⁹ จึงเห็นได้ชัดแล้วว่าประเด็นในเรื่องอัตราแลกเปลี่ยนและอัตราดอกเบี้ยยังไม่เป็นที่ยุติและในอนาคตอาจต้องวิเคราะห์ร่วมกัน เนื่องจากเป็นประเด็นที่มีความสัมพันธ์เกี่ยวเนื่องกันและมีผลกระทบต่อการเรียกค่าเสียหายตามสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศอย่างมาก

ผลการศึกษาค้นคว้าประเด็นค่าเสียหายที่ไม่ได้กำหนดชัดเจนภายใต้ CISG กรณีศึกษาค่าทนายความ ความเสียหายต่ออู่ยิลล์ อัตราดอกเบี้ย และความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนเป็นตัวอย่งที่ชี้ให้เห็นว่ายังเป็นประเด็นที่ยังไม่มีข้อสรุปว่าจะแก้ไขตามกฎหมายกลไกการอุดช่องว่างภายใต้ CISG หรือแก้ไขตามกฎหมายกลไกการอุดช่องว่างภายนอกที่นำกฎหมายระหว่างประเทศแผนกคดีบุคคลมาปรับใช้ นอกจากนี้ ยังเห็นได้ว่ามีแนวทางการพิจารณาทางเลือกที่ีมีความหลากหลายโดยยังไม่มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

2 ข้อเสนอแนะ

จากบทสรุปดังกล่าวข้างต้น จะเห็นว่า CISG กำหนดเพียงกรอบพื้นฐานสำหรับการเรียกค่าเสียหาย¹⁰ John Honnold ผู้ร่าง CISG คนสำคัญคนหนึ่งได้วิจารณ์ว่า

"a breach of contract can occur in an almost infinite variety of circumstances [and thus] no statute can specify detailed rules for measuring damages in all possible cases."¹¹

สรุปความได้ว่าการผิดสัญญาสามารถเกิดขึ้นได้ในหลายสถานการณ์โดยไม่มีข้อจำกัด ดังนั้นไม่มีบทบัญญัติรายละเอียดที่จะสามารถกำหนดกฎเกณฑ์รายละเอียดสำหรับประเมินค่าเสียหายในทุกกรณีที่เกิดขึ้นได้ CISG จึงพยายามที่จะกำหนดหลักการพื้นฐานเพื่อให้เกิดการชดเชยเมื่อผิดสัญญา ซึ่งเป็นเรื่องน่าเสียดายว่า การขาดความเฉพาะเจาะจงในการ

⁹ André Corterier, "A New Approach to Solving the Problem of the Interest Rate Under Article 78 CISG," <<http://www.cisg.law.pace.edu/cisg/biblio/cortier.html>>, 16 March 2009.

¹⁰ John Y. Gotanda, "Using the UPICC to Fill Gaps in the CISG," *Villanova University School of Law*, (2007): pp.2-3.

¹¹ Honnold, *op. cit.*, p. 445., อ้างใน *ibid*, p.2.

เรียกค่าเสียหายบางประเภท เป็นเหตุให้เกิดคดีพิพาทจำนวนมาก และดูเหมือนจะเป็นผลให้เกิดข้อขัดแย้งและการตีความหลากหลายในกลุ่มนักวิชาการ ศาลและอนุญาโตตุลาการ ซึ่งในการคำนึงถึงลักษณะระหว่างประเทศนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องพิจารณาเจตนาจริงของ CISG ที่มุ่งส่งเสริมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันด้วยเช่นกัน

ทั้งนี้ นักวิชาการบางท่านมีข้อเสนอแนะว่าควรอุดช่องว่างเกี่ยวกับบทบัญญัติค่าเสียหายภายใต้ CISG ด้วยการนำ UPICC มาบังคับใช้ ซึ่งตามความเห็นของ John Honnold ไม่ควรนำ UPICC มาใช้บังคับเป็นเครื่องมืออุดช่องว่างของ CISG แต่อาจยังคงมีบทบาทสำคัญในการช่วยให้เราเข้าใจหลักการทั่วไปของ CISG เพื่อให้แนวทางแก่ศาลและอนุญาโตตุลาการในการแก้ไขประเด็นปัญหาที่ยังไม่ได้ช้อยู่โดยชัดแจ้งภายใต้ CISG ซึ่งในประเด็นนี้ ผู้เขียนเห็นด้วยว่ากฎหมายแบบ หรืออนุสัญญาระหว่างประเทศใด ๆ ก็ตามที่น่ามาเปรียบเทียบกับ CISG ดังกล่าวมาแล้วในบทที่ 3 ที่มาและแนวคิดเกี่ยวกับค่าเสียหายภายใต้ CISG นั้น เป็นเพียงกรอบแนวคิดที่สะท้อนให้เห็นขอบเขตของบทบัญญัติเกี่ยวกับค่าเสียหายกับหลักทั่วไปที่อยู่ใน CISG ซึ่งผลที่ได้จากการเปรียบเทียบดังกล่าวรวมถึงบทสรุปที่กล่าวไว้แล้วข้างต้นทำให้เกิดข้อเสนอนะในการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติเกี่ยวกับค่าเสียหายภายใต้ CISG ดังนี้

1. เสนอร่าง Article 74 (ตัวอักษรหนา) ดังนี้

Damages for breach of contract by one party consist of a sum equal to the loss, including but not limited to loss of profit, suffered by the other party as a consequence of the breach. Such damages shall be recovered in the amount of full compensation, but may not exceed the loss which the party in breach foresaw or ought to have foreseen at the time of the conclusion of the contract, in the light of the facts and matters of which he then knew or ought to have known, as a possible consequence of the breach of contract.

โดยการพิจารณานำหลักทั่วไปคือหลักการชดเชยเต็มจำนวนที่อยู่ภายใต้ CISG Article 74 มากำหนดไว้ให้ชัดแจ้ง (ตามตัวอักษรหนา) เนื่องจาก CISG มีวัตถุประสงค์ในการมุ่งส่งเสริมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของกฎหมายค่าเสียหาย (law of damages) เช่นเดียวกันกับกฎหมายอื่น ๆ ได้แก่ ULIS, UPICC และ PECL อีกทั้งยังใช้หลักการชดเชยเต็มจำนวนเหมือนกัน แต่ CISG ไม่ได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนในบทบัญญัติเกี่ยวกับค่าเสียหาย จึงเห็นสมควรนำหลักทั่วไปคือ

หลักการชดเชยเต็มจำนวนที่กำหนดไว้เพื่อมุ่งเน้นให้เรียกค่าเสียหายได้ครอบคลุมทุกประเภท เช่นเดียวกับ UPICC

นอกจากนี้ เพื่อมิให้เกิดการตีความว่าค่าเสียหายทางอ้อม ภายใต้ CISG ที่เรียกได้มีเพียงค่าขาดกำไร จึงเพิ่มคำว่า "but not limited to" ซึ่งจะหมายถึงรวมถึงค่าเสียหายทางอ้อมประเภทอื่นนอกเหนือจากค่าขาดกำไร เช่น ค่าเสียหายในอนาคต ค่าเสียหายจากการสูญเสียภูมิจิตส์ ค่าทนายความ อัตราดอกเบี้ย และอัตราแลกเปลี่ยน เป็นต้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ ค่าเสียหายที่เรียกได้ควรจะครอบคลุมความเสียหายทุกประเภท หากพิสูจน์ได้ว่า เป็นค่าเสียหายที่เกิดขึ้นจากการผลิตสัญญา เนื่องจากในการทำสัญญาซื้อขายระหว่างประเทศที่คู่สัญญาอยู่ต่างรัฐกัน ค่าเสียหายต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นอันมีผลจากการผลิตสัญญามีมากมายหลากหลายประเภท ยกตัวอย่างเช่น ในบางกรณี โจทก์ผู้ชนะคดีมีสิทธิเรียกค่าเสียหายได้จำนวนหนึ่ง แต่ปรากฏว่าศาลไม่ได้ตัดสินให้ค่าทนายความ เมื่อหักกลบลบหนี้กับค่าเสียหายแท้จริงที่เรียกได้แล้ว คู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายแทบจะไม่ได้รับการเยียวยาหรือชดเชยความเสียหายที่ได้รับจากการผลิตสัญญาเลย

2. กำหนดบทบัญญัติเกี่ยวกับ liquidated damages (ค่าเสียหายที่กำหนดล่วงหน้ากรณีผลิตสัญญา) เนื่องจากในทางปฏิบัติของการทำสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศ มักจะมีข้อตกลงนี้ไว้ในสัญญาอันเป็นการเยียวยาให้แก่คู่สัญญาฝ่ายที่อาจได้รับความเสียหายจากการผลิตสัญญา ดังนั้น เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่ผู้ประกอบการที่อยู่ต่างรัฐที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาลหรือเข้าสู่กระบวนการอนุญาโตตุลาการ หากว่า CISG กำหนดเรื่องนี้ไว้อย่างชัดเจน อาจจะช่วยให้ผู้ซื้อและผู้ขายสามารถหาข้อยุติได้ กล่าวคือกรณีของการคิดเบี้ยปรับในทางปฏิบัติ คู่สัญญาฝ่ายที่เสียหายไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ความเสียหายก่อน และไม่จำเป็นต้องบอกเลิกสัญญาได้ ทั้งนี้ หากกรณีผลิตสัญญากลับคืนตามที่กำหนดไว้โดยชัดเจนในสัญญาแล้ว จะสามารถสงวนสิทธิในการเรียกเบี้ยปรับได้โดยทันที ทั้งนี้ เบี้ยปรับดังกล่าวไม่ควรสูงเกินกว่าความเสียหายแท้จริงที่เกิดขึ้นรวมทั้งค่าเสียหายพิเศษที่คู่สัญญาฝ่ายที่ผลิตสัญญาคาดเห็นได้ ณ เวลาทำสัญญา

3. กำหนดระดับความแน่นอนของค่าเสียหายให้ชัดเจน เนื่องจากผลของการศึกษาครั้งนี้พบว่าศาลในแต่ละประเทศมีดุลพินิจในการตัดสินจำนวนค่าเสียหายตามระบบกฎหมายภายในประเทศที่มีระดับการพิสูจน์เกี่ยวกับค่าเสียหายที่แตกต่างกันไป บางประเทศมีระดับความแน่นอนของค่าเสียหายค่อนข้างเข้มงวด ในขณะที่อีกกลุ่มประเทศมีระดับการพิสูจน์ค่าเสียหายที่ผ่อนปรน ในกรณีดังกล่าวนี้ ผู้เขียนเห็นว่าควรพิจารณากำหนดให้ชัดเจนว่าจะใช้ระดับการพิสูจน์

ด้วยความแน่นอนอันควรเช่นเดียวกับที่มีกำหนดไว้ใน UPPIC ซึ่งการกำหนดไว้โดยชัดแจ้งเช่นนี้จะทำให้ไม่เกิดปัญหาในการตีความว่าความแน่นอนของค่าเสียหายเป็นเรื่องของกฎหมายวิธีพิจารณาความ ซึ่งอยู่นอกเหนือการบังคับใช้ของ CISG

4. เสนอแนะว่า หากคู่สัญญาทั้งสองฝ่ายตกลงที่จะให้ CISG มีผลบังคับใช้แก่สัญญา หรือหากศาลวินิจฉัยแล้วว่าจะตัดสินคดีภายใต้ขอบเขตการบังคับใช้ของ CISG ในประเด็นเกี่ยวกับค่าเสียหาย ศาลไม่ควรที่จะนำหลักกฎหมายวิธีพิจารณาความภายในประเทศมาใช้ในการตัดสินคดี โดยควรที่จะพิจารณาว่าการบังคับใช้ CISG ในเรื่องค่าเสียหายเป็นกรณียกเว้นที่จะไม่นำกฎหมายวิธีพิจารณาความภายในประเทศมาบังคับใช้ ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันเกี่ยวกับกฎหมายค่าเสียหาย (law of damages)

กล่าวโดยสรุป การเรียกค่าเสียหายตามหลักการชดเชยเต็มจำนวนควรที่จะเรียกค่าเสียหายได้ทุกประเภทที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญา เนื่องจากไม่ว่าจะอย่างไรก็ตาม ยังมีหลักทั่วไปที่เป็นข้อจำกัดการเรียกค่าเสียหาย ได้แก่ หลักความคาดเห็น หลักความสัมพันธ์เหตุ และผล หลักความแน่นอนของค่าเสียหาย และหลักการบรรเทาความเสียหาย หรือแม้กระทั่งหลักสุจริต ซึ่งย่อมป้องกันมิให้มีการเรียกค่าเสียหายเกินกว่าความเสียหายตามความเป็นจริงอันเป็นผลที่เกิดขึ้นจากการผิดสัญญาอยู่แล้ว ทั้งนี้ บริบททางการค้าระหว่างประเทศมีความหลากหลายและการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา CISG จึงควรที่จะมีบทบัญญัติเกี่ยวกับค่าเสียหายที่ครอบคลุมค่าเสียหายทุกประเภทที่จะเกิดขึ้นได้จากผิดสัญญาซึ่งขายสินค้าระหว่างประเทศ

เมื่อพิจารณาแนวทาง การเรียกค่าเสียหายภายใต้ CISG และมีข้อค้นพบสำคัญที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่าค่าเสียหายใดที่เรียกได้หรือค่าเสียหายใดที่เรียกไม่ได้นั้น มีเหตุผลสนับสนุนอย่างไร ผลที่ได้จากการศึกษาค้นคว้านี้ จึงไม่ควรพิจารณาเพียงว่า CISG ควรมีการแก้ไขบทบัญญัติเกี่ยวกับค่าเสียหายให้ครอบคลุมความเสียหายทุกประเภทที่เกิดขึ้นเท่านั้น แต่ควรพิจารณาว่าแนวทางและข้อค้นพบสำคัญที่กล่าวมาแล้วนี้ไปปรับใช้หรือแก้ไขกฎหมายไทยด้วย เนื่องจากการเรียกค่าเสียหายในสัญญาซื้อขายสินค้าระหว่างประเทศเป็นเรื่องของกฎหมายพาณิชย์ที่มีความเป็นสากล จึงไม่มีความแตกต่างระหว่างกฎหมายภายในประเทศกับอนุสัญญาระหว่างประเทศและจึงมีความเหมาะสมที่จะนำหลักการดังกล่าวนี้มาบังคับใช้แก่สัญญาที่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายอยู่ต่างรัฐกัน เพื่อส่งเสริมให้เกิดความเป็นธรรมและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในการบังคับใช้กฎหมาย โดยหากว่าไทยยังไม่เข้าเป็นรัฐภาคีของ CISG แต่คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายที่อยู่ต่างรัฐกันอาจตกลงให้ CISG มีผลบังคับใช้แก่สัญญา จึงสามารถที่จะนำผลการศึกษาค้นคว้านี้เป็นแนวทางในการวินิจฉัยกรณีคดีที่เกี่ยวข้อง หรือปรับแก้กฎหมายเกี่ยวกับค่าเสียหายต่อไปในอนาคตได้